

drege med kmeti in grajščaki. Da bi se pa vendar le pokončevanju v okom prišlo, se želi splošno, ker se že dolgo govori, da bi se gozd najprej razdelil, toda ne na vsakega posestnika posebej, ker s tem bi ne bilo nobenemu kraju nič pomagano; zapravljevci in pijanci bi kmali svojega ogolili, potem bi pa drugim kradli. Treba je tedaj, da bi se na občine, od ene do pet sosesk vkup, odmeril, kakor lega gozda in kraj dotičnim vasém prav kaže; ti bi si lahko izvedenega logarja držali, da bi skrbel za varčnost v gozdu, in kar bi bilo enemu ali drugemu odkazano posekati, da se čisto iz gozda vzame, naj so že veje, vrhovi ali trske. To bi kmetu za kurjavo veliko zdalo, da bi ne bilo treba zmiraj posebej dreves sekati za drva.

Ko smo poslance volili v deželni zbor, mislili smo, da bodo oni te naše rane in še druge bolečine odkrili. Ne tajim, da res veliko reči so nam na dan spravili in nekteri prav možato govorili, za to in uno potrebno stvar; al željno smo mi Notranjci pričakovali od svojih zastopnikov, kdaj da bomo slišali ali v kakem časniku brali, kar se gozdov tiče; al žalibog! da se je v deželnem zboru tako malo omenilo o tej jako potrebni in važni reči.

Ko bi se bilo toliko besed skvarilo o potrebi pravega reda z gozdom, kakor se je o ljubljanski bolnišnici, o kateri ni bilo nič govoriti, ker deželni odbor je storil, kar je silna potreba bila, gotovo bi bili vedili, pri čem da smo. Res, da ta reč ne gré tako hitro in da se ne dá mahoma obravnavati, toda z odlašanjem se tudi naprej ne pride.

Naj še par let to tako ostane, da se ne predružači, ne bo ne kmetu ne grajščaku veliko ostalo v gozdu.

Že zdaj se čuti pomanjkanje, posebno po žagah. Prejšnja leta so žage imele za celo leto dosti krlov rezati brez bukovih čokov, zdaj pa jim jih tako primanjkuje, da, kjer so imeli po dve žagi, so eno podrli, ker zdaj ena nima več kakor za pol leta rezati; sicer večidel stojé. Tudi zverjadi se zdaj malo nahaja v gozdu, posebno polhi so se tako iztrebili, da, kjer jih je eden en večer do 100 lahko vjel, jih zdaj komaj od 20 do 40 vjame. Sme se reči, da v poprejšnjih časih, ko je bukov gozd še bil, se je štelo 1000 polhov na enega lovca leto in dan. Vidi se iz tega, koliko se je polhovega mesa povžilo in veliko polhovitih kožic in kap (kučem) na Česko prodalo, — zdaj je pa skorej vse proč. (Kon. prih.)

Gospodarske skušnje.

* Rožje dober gnoj. Ni prav ne, vinorejci! da rožje, ko trte obrežete, z vinograda domú spravljate ter ga deloma v peči, deloma na sv. Ivana dan požgoste in popaliste. Gotovo bi tega ne storili, ako bi vedili, da je rožje za trte same jako jako dober gnoj. Ako hočete kak vinograd pognojiti, podkopajte k vsaki trti enmalo rožja. Rožje, ki v zemlji počasi gnjije, je prav dober gnoj in trpi vam veliko veliko let, več kakor vsak drug gnoj. Vinorejci! bodite tedaj v tem prihodnjič bolj varčni in ne pokvarjajte rožja.

A. Žgur.

Národne stvari.

V brambo Jugoslovanov.

Časniki dunajski pišejo, da gosp. državni minister Schmerling ob priliki, ko je v finančnem odseku šlo za podporo senjskih frančiškanov s 4000 gold. iz dr-

žavne denarnice, je bil za to, da se jim izbriše ta podpora, ker ti minihi so pri volitvah dalmatinskih deželnih poslancev nasproti delali vladi in s tem očitno pokazali sovraštvo do Avstrije. Nam ni znano, kaj so pregrešili senjski frančiškani, da je gosp. državni minister tako bridko besedo spregovoril o njih; al to nam priča zgodovina, da prav ta samostan, ki je za omiko naroda mnogo koristil po šolah svojih, je bil, ki je leta 1797 po svojem delegatu patru Andreju Dorotiću v imenu dalmatinskih vasi in mest prostovoljno izročil se geslu avstrijskega carstva, — da leta 1809 je en frančiškan iz tega samostana na čelu dalmatinske deputacije prisegal zvestost cesarju avstrijskemu, — da Francozi, prisedši v Dalmacijo, so 3 duhovne iz tega samostana obesili kot „avstrijske puntarje“ itd. To vse je storil ta samostan za Avstrijo. Misliti se mora po pravici po vsem tem, da še dandanes nepremakljiv stoji za Avstrijo.

Če se nahaja ktera stranka, kakor se je že v dunajskih časnikih pisalo, ki neprenehoma natolcuje južne Slovane, da so podobni italijanissimom, je to natolcevanje v nebo vpijoča krivica, ki se dela najzvestejšim narodom avstrijskim!

Palacky je leta 1848 s kratko pa tehtno besedo izgovoril program vseh Slovanov avstrijskih, rekši: „Ako bi ne bilo Avstrije dozdej, napraviti bi jo morali sami.“ Ali more kdo dokazati, da je kateri koli narod jugoslovanski kdaj djansko drugače ravnal, kakor po tem programu? Ne le, da prirojena vernost in udanost do cesarskega prestola veže Slovane v Avstrijo in da je živa resnica, kar je Koseski naš rekel, da „hrib se omaja in hrast, zvestoba Slovencev ne gane“, temuč tudi to je, kar je Toman v državnem zboru dobro povdaril, da tudi sebičnost avstrijske Slovane veže z Avstrijo, sicer bi jih požrla ali Nemčija ali Madjar ali Italijan, ker samotež bi bili preslabi zdržati se.

In kaj pričuje zgodovina?

So li morebiti Slovenci — krepko trdi „Zukunft“ — nasprotniki Avstrije? Oni, ki nič družega ne zahtevajo kot ravnopravnost v šoli, v uradnijah in postavodavstvu? Oni, katerih srce je Vodnik svetu razodeval, pevši „Estrajh za vse“! — oni, ki so v vihar- nih časih leta 1848 stali za Avstrijo kot skala, — ki so odbili „črno vojsko“ (Landsturm), v ktero so vabljeni bili od nemške strani zoper Dunaj, — oni, ki so nabirali denar za armado Jelačićevo, da je rešil Avstrijo pogube? Oni, ki po svojih narodnih zastopnikih v deželnih in državnih zborih zastavo avstrijsko tako visoko držijo?

Ali to so nasprotniki Avstrije? Ker jim protivniki ne privoščijo ravnopravnosti in se odkritosrčno borijo zoper to počenjanje, ali je to nasprotstvo?

Ali so dalmatinski Slovani nasprotniki Avstrije? Nikdar nikoli! V tem ko italijanissimi kujejo „unità Italia“ (edino Italijo), terjajo ti Slovani zedinjenje s Hrvaško in Dalmacijo, ki ste se 1527 iz proste volje združili z Avstrijo in hišo habsburško in ste zmiraj nepremakljivi stali pri Avstrii.

Ali so morebiti Slovani trojedine kraljevine nasprotniki Avstrije? Ni mogoče! Ogerska bojišča 1848. in 1849. leta in itališka 1848., 1849. in 1859. leta so krvave priče udanosti avstrijske. Naj vsak, kdor dvomi, se ozre na tistih 2400 hrvaških vdov, katerih možje so smrt storili za Avstrijo 1848. in 1849. leta; naj pogleda na Vojaško granico, ktera, čeravno še ne vživa ustavnih pravic, potrpežljivo čaka ure, ki njene junake kliče v boj za Avstrijo!

Ali to so nasprotniki Avstrije?! Ali je to zahvala za njih žrtovanje?

Naj bi se premislilo, kaj se govori, ali pa dokazalo, da ni tako. *Facta loquuntur!*

Ako pa kateri gospodje na viših mestih mislijo, da tisto natolcevanje je resnica, ki ga trosijo po svetu iz dispositionsfonda pitani pisarji, kateri so za Meterniha ravno tako pisali kakor za Bacha, in katerim je v mnogonarodni Avstrii nemštvo zlato tèle, kateremu bi se morali vsi narodi uklanjati, jim odgovorimo le s besedami Njih Veličanstva, ki jih nismo pozabili in jih ne bomo pozabili, ker so nam edino sveto vodilo:

„Enaka bremena, enake pravice! *Gleiche Lasten, gleiche Rechte!*“

Slovensko slovstvo.

Še nekaj o „Čitalnici“

izdani po Ivanu Gršaku.

—M— Ljudi bi lahko tudi po tem razredil, kako knjige beró.

Večina ne bere prav nič, srednje število bere iz dolgega časa ali radovednosti, majhno pa je število takih, ki knjige beró iz ljubezni do omike.

Taki razredi se nahajajo pri vsakem narodu in kolikor manji je narod, toliko manje je število tistih, ki iz ljubezni do dušnega izobraženja knjige beró. Naš narod je med manjimi, tedaj ima pri nas pisatelj posebno veliko pogumnosti in zaupanja, ki se podá v nevarnost, knjigo pisati za tisti del bravcev, ki so izobraženi ali želé izobraziti se. Ker število tacih bravcev je pri nas kaj pičlo, in še ti segajo raji po tujih kakor po domačih knjigah, češ, da je naše slovstvo premalo izobraženo. Tako se pisar trudi in mudi, žrtuje novce in nazadnje narodu knjigo daruje v jurističnem pomenu — a nič za njo ne dobí.

V to nevarnost se je podal Ivan Gršak s svojo „Čitalnico.“

Z mladensko močjo in srčnostjo se je namenil vojskovati proti tisti mogočni pošasti, ki je tudi na Slovenskem domá, ki je zamorila že toliko dobrega, ki nam namerja še vprihodnje narodni napredek ovirati. Ta mogočna pošast je nevednost. „Nevednost je res najdražja stvar v deželi.“ Nevednost in revščina ste si nesrečni sestri. Uboštvo tudi tlači moštvo. Brez nekake omike ni blagostanja, posebno stanovitnega ne. Prvi zvezek „Čitalnice“ je tedaj namenjen ravno omiki in blagostanju, in pričakovati smemo po tem, kar se bere v prvem zvezku, da je pisatelj kos svoji nalogi, da bo njegovo početje hvalo in podporo dobilo med narodom in da bo narodu obilno koristilo.

Pisatelj, vedé, kako malo je pri nas število pravih bravcev, si je prizadel knjigo napraviti tako zanimivo, da bo vstrezala omikanim in radovednim bravcem; celó tisti, ki raji sega po tujih knjigah, bo v enem zvezku našel toliko zbranega blaga, da bi ga drugod iskati moral v mnogih bukvah.

Prvi sestavek „o obrestih in obrestnih postavah“ nas postavi na polje, ktero je pri nas dozdej bilo malo- in le bolj praktično obdelovano; težko pa je o reči, dozdej skoraj nenavadni, pisati domače, lahko-umevno in ne učenjaško dolgočasno. Reči se mora, da je knjiga pisana, kakor se mora pisati za narod, ki je nekoliko izobražen. Kdor bolj gleda na reč, kakor na besede, tudi ne bo zapazil nekterih slovniških hib, ki so raztresene po knjigi.

Naš narod je posebno sedanje dni resnoben, šale ne ljubi o resnobnih rečéh, kakor so, na priliko, vse denarne zadeve. Naš narod je pa tudi bistroumen;

žali ga, ako pisatelj tako piše, kakor bi bravcu svoje misli posiliti hotel, ako pové eno isto reč dvakrat in trikrat z drugimi besedami. V resnici dolgočasna se mu zdi knjiga, v kateri pisatelj vse pové, kar mu je na jeziku, tako da bravcu nič ne prepusti za lastno premišljevanje. Kjer je pa premišljevanje bolj težavno, treba je očividnih dokazov in primernih izgledov posebno v bolj nenavadnih predmetih, da si bravec nekaj odpočije in v domišlii previdi, kar je ravno z umom pretehtaval.

Gršak se je držal tega pravila.

Stavki so večidel kratki; misel se iz misli lahko razvija brez preskokov. Osnova in dokazovanje je jasno in bravec bo premislivši dalji oddelek reči utegnil: ravno tako bi bil povedal tudi jaz, ako bi bil pred na to mislil. Taka beseda je znamenje, da je sestavek pisan v domačem jeziku. Teži in bolj važni oddelki so pojasnjeni z izgledi, katerih v knjigi, ki ni namenjena za samo vajene mislivce, ni lahko preveč. Tudi v tej knjigi bi bil pisavec smel še več izgledov vplesti, nekaj sestavkov tudi nekoliko podaljšati brez strahú, da bi knjiga preveč narastla ali dolgočasna postala.

V sestavku „o obrestih in obrestnih postavah“ je prvič določno dokazano, da gotovi denar res daje obresti. Tako je pisatelj tudi začeti moral. Pri vsakej vednosti je najprej treba podirati predsodke manj omikanih. Vemo pa, da manj omikani ljudje (namreč manj omikani ali neomikani v vednosti narodnega gospodarstva) malo vejo o obrestnih in kapitalnih lastnostih, da težko sprevidijo, kje neha koristni posojilec in se začne škodljivi odrtnik ali preobrestnik. Dokazano je, da umno posojevanje množi narodno premoženje, kakor, na priliko, poljsko obdelovanje. Tedaj je občnemu blagostanju škodljiv, kdor ima denar v zemlji ali skrinji zakopan, in nevarno bi bilo za vse varčne ljudi, kakor za tiste, ki kapitalov potrebujejo, ako bi se od denarjev ne smelo pametnih obresti jemati. — Kake pa so pametno obresti? Kmali je to dokazano z razlago obrestnih lastnost. V navadnih interesih tiči namreč prava obrest in pa zavarovalščina ali zavarovalna premija. Da se to bolj pojasni in razloči, je moral pisatelj bolj globoko seči v občno gospodarstveno vednost in dokazal je po postavah ponudbe in poprosbe naravo pravih obresti, po osebnem in zastavskem zaupanju pa bistvo zavarovalščine. — Po dognani teoriji podá se pisatelj v drugem oddelku na zgodovinsko polje ter kaže, kako se je od nek daj godilo obrestim, kake postave so zastran njih veljale in kako malo znane so še nedavno bile obrestne lastnosti. Povedano je tudi nekaj članov iz naše čez 60 let stare obrestne postave. Vsacemu je treba, da se jih dobro zapomni, posebno posodnikom, ki so v sedanjih denarnih zadregah skoraj popolnoma to postavo pozabili. Kar je dalje povedano o koristi ali nekoristi vsakoršnih obrestnih postav, naj vsak sam bere, ne bo se kesal. — Na koncu tega sestavka sem samo to želel, da bi pisatelj v kakem prihodnjem zvezku pristavil 3. in 4. del, da bi tam stopil iz teorije in zgodovine v našo ubogo sedanost, in obširno razlagal, zakaj posebno kmet in stanovnik na kmetih tako težko kapitala dobí, čeravno ponuja popolno varnost zastran kapitala in obresti, in bi tudi povedal, kako bi se kmetu in malemu obrtniku pomagalo iz silnih denarnih zadreg. Te reči so dosti vredne posebnega premišljevanja.

O drugem sestavku „banke in papirnati denar“ ne smem toliko govoriti, da ne bom preobširen. Težavno je bilo pisanje, lahko je branje, podučno in zanimivo. Lahko boš izvedel, zakaj papir za srebro veljá. Podučna je posebno zgodovina bankinih naprav; vidi se iz nje, koliko zmotnjav so morali ljudje prema-